

Türkiye'nin ekonomisine baktığımızda tekrar tekrar aynı şeyleri yaşadığımız görülüyor. Önce atılım için bir hamle yapıyoruz, umutla başlıyoruz. Umutlar, yirmi yılda karabasana dönüşüyor. Sonra sert bir kırılma yaşanıyor ve yeni bir atılıma geçiyoruz. Bu da bizim ekonomik büyüklük olarak potansiyelimizin çok ama çok altında kalmamıza yol açıyor. Kısa hayatım boyunca bu yirmi yıllık cebelleşmenin üç tanesini gördüm, dördüncüsünün sonuna yaklaşıyoruz. Bunu sayılarla, olgularla bilimsel olarak saptamak mümkün mü? Evet. Hem çözüm önerileri geliştirmeye temel olacak hem de anlaşılabilir biçimde anlatmak mümkün mü? Evet. Yeni çıkan kitabım olan "[Ülkemin Kaçan Gönenci](#)"nde yaptığım bu. Nasıl mı? Kısaca anlatayım.

Bir sözü yazarken iyi, güzel ve doğru olmasını hedefliyorum. Güzel söz, her zaman iyi olmuyor. İnsan, güzel güzel kötülüğe sürüklenebiliyor. İyi olan sözün de her zaman doğru olması gerekmiyor. Bazen iyi söz, yanlış olabiliyor. Sözün güzelliği ve iyiliği arasında kaldığımda, iyiliği yeğliyorum. Bilim insanı olarak da iyilik ve doğruluk arasında tercih yapmam gerektiğinde doğrudan doğruya yöneliyorum. Yine de sözün hem iyi hem güzel hem de doğru olması olanaksız değil. Doğru sözü, güzel ve iyi söylemenin yolları, arandığında bulunabiliyor.

"İyi" dendiğinde akla hemen moral, ahlak, etik geliyor. Bu, tek tek insanlar için geçerlidir. Toplumsal iyi ise siyasetin konusudur. Bu bağlamda iyi olan her yazının bir siyaseti vardır. Benim için toplumsal iyi, genelde dünyanın herkes için gönençli olması, özelde ülkemizin batakhanelikten çıkıp gönenç toplumu olmaya yönelmesidir.

Adı "[Ülkemin Kaçan Gönenci](#)" olan yeni kitabımda (s. 151) batakhanelik ve gönençli toplum ayrımı konusunda diyorum ki:

"Dünyadaki ülkeler, bir ucunda batakhanelik diğer ucunda gönençli toplum olmak üzere bir skalada değerlendirilebilir. Batakhane ücretler düşüktür, çalışanların çalışma ve yaşama koşulları kötüdür, yüksek riskler vardır ve çalışanların üzerine kalır. Gönençli

toplumda ücretler yüksektir, çalışanların çalışma ve yaşama koşulları iyidir, riskler olabildiğince düşürülür ve riskler gerçekleştiğinde çalışanları etkilememesine, etkiliyorsa tazmin edilmesine yönelik önlemler vardır.

Batakhane kâr oranı yüksekken gönençli toplumda kâr oranı düşüktür.”

Böyle ifade edildiğinde söz konusu ayrımın bir emek - sermaye karşılığına karşılık geldiği intibai oluşuyor. Hani emekçi gönençli toplumu, sermayedar batakhaneyi tercih ediyormuş gibi geliyor insana. Ama değil, herkes gönençli toplumu ister. Doğrudur, batakhane kârlar yüksektir ve yüksek kâr, bir dönemlik zenginliği artırır ama sermaye olması için yeniden yatırılması gerekir. Batakhane yeni yatırım olanakları sınırlıdır, kâr başka yerlere yatırılır yatırılabilecekse. Eski yatırımlar da tekinsizdir, her an batabilir, onlar bile fırsat bulunduğu başka yere taşınır. Gönençli toplumda ise yeni mallar, yeni talepler çıkar, sermayenin genişleme olanakları vardır. Sermaye, batakhane rahat değildir, gönençli toplum arar.

Türkiye'nin gönençli toplum olması, yalnızca benim değil neredeyse herkesin talebi. Bu doğrultuda hamle üstüne hamle yapılıyor. Ancak...

1950'lerin sonunda Türkiye batakhane gibi olmuştu. 1960'larda planlı biçimde kalkınma hedeflendi. İşler önce iyi gitti. 1960'ların sonlarına doğru bir tökezleme oldu. Sonra sanki palyatif önlemlerle gün kurtarılarak zaman geçirildi. Sonunda skalada batakhaneliğe iyice yaklaşıldı.

1980'lerde ihracata yönelik büyüme hedeflendi. Bu, siyaseten “çalışanlara fazla yükleniliyor, başka alternatifleri var” diye eleştirilebilir, eleştirildi de; ama iktisadi olarak gerçekleştirilebilir, hedeflerine ulaşılabilirdi. Bunu deneyip başarmış ülkeler vardı. Ama 1980'lerin sonlarına doğru tökezleme, sonra idareimaslahat, 1990'ların sonunda yine batakhaneliğe doğru oldu gidişat.

2000'lerin başında yeni bir umut belirdi. Dünya küreselleşiyordu. Bölgesel birlikler

aracılığıyla küresel dünyayla bütünleşme fikri revaçtaydı. Ülkemizde de bu doğrultuda bir program başladı. Siyaseten çekinceler dile getiriliyordu ama iktisaden olabilir nitelikteydi. 2010'a doğru tökezlemeler başlamıştı bile, sonra yine idareimaslahat belirgin biçimde ortaya çıktı. 2020'ye doğru yaklaşıyoruz. Batakhanelik şimdiden yoğun biçimde hissediliyor.

Şimdi kullandığımız bir çok mal ve hizmet, 20 yıl önce bizde yoktu, dünyada da yoktu. Dünyadaki gelişmeler, Türkiye'ye de yansdı. Türkiye, kendisinin pek de katkısı olmadığı dünyadaki gelişmelerin ittirmesiyle büyüyor, ancak bu büyüme sınırlı kalıyor.

Yüzyıldır yinelendiğini saptadığım, 20 yıllık sabit uzunlukta, zaman serisi biçimi aynı olan döngüler, sanki bir kabuk gibi ekonomiyi sarmış, atılım yapılmasını engelliyor. Türkiye'de uygulanmaya çalışılan programları uygulayan bir çok ülke başarılı oldu. Başarılı olanların, derin bir krizin içinde oldukları dönemlerde bile kişi başına gelirleri Türkiye'dekinin üç dört katı oluyor.

Neyimiz eksik? "Ülkemin Kaçan Gönenci"nde bu soruya yanıt aradım. Konu iktisadın dışına taşıdığı yerlerde başka toplumsal ve davranışsal bilimlerden ve başta felsefe, tarih olmak üzere diğer düşünme disiplinlerinden yararlandım; daha anlaşılır olsun diye sanatın değişik alanlarından yardım aldım. Ne kadar yaygınlıkla okunursa o denli yararlı olacağını düşünüyorum. Yazması benden, alıp okuması sizden.

Ülkemin Kaçan Gönenci

Yayınevi sayfası: <https://www.yazilama.com/kitap/ulkemin-kacan-gonenci/>

Facebook: <https://www.facebook.com/ulkeminkacangonenci>

twitter: <https://twitter.com/hashtag/ÜlkeminKaçanGönenci>